

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen
Enhet 12

DOM
2014-09-15
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
19106-14

Sida 1 (5)

SÖKANDE

Tristar Clean Städservice AB, 556560-0532
Box 12
462 21 Vänersborg

MOTPART

Åklagarmyndigheten
Ekonomiavdelningen/Upphandlingsfunktionen
Box 5553
114 85 Stockholm

SAKEN

Offentlig upphandling

KONKURRENSVERKET	
2014 -09- 1 6	
Avd	
Dnr	
KSnr	Aktbil

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår Åklagarmyndighetens yrkande om att förvaltningsrätten ska besluta att Tristar Clean Städservice AB:s ansökan endast omfattar delområdena 4-5 alternativt 4-7.

Förvaltningsrätten avslår Tristar Clean Städservice AB:s ansökan om överprövning.

Dok.Id 521329

Postadress

115 76 Stockholm

Besöksadress

Tegeluddsvägen 1

Telefon

08-561 680 00

E-post:

forvaltningsrattenistockholm@dom.se

Telefax

08-561 680 01

Expeditionstid

måndag – fredag

08:00-16:30

YRKANDEN M.M.

Åklagarmyndigheten genomför en upphandling avseende ramavtal för lokalvårdstjänster till ett antal olika åklagarkammare runt om i Sverige (ÅM-A 2013/1703). Upphandlingen är indelad i olika anbudsområden. Myndigheten använder sig av ett öppet förfarande enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU.

Tristar Clean Städservice AB ansöker om överprövning av upphandlingen. Till stöd för sin talan anför bolaget bl.a. följande.

Enligt Åklagarmyndigheten brister bolagets anbud vad gäller två olika skallkrav, det ena gällande miljökrav på produkter och det andra gällande redovisning av referensuppdrag. Såvitt gäller det första kravet är Tristar Clean Städservice AB miljödiplomerade och använder bara miljögodkända produkter. Åklagarmyndighetens krav kan dessutom inte uppfyllas eftersom det enligt uppgift från bolagets leverantör inte finns någon handdesinfektion som är miljömärkt. Det saknas även kriterier för att ansöka om EU-blomman. Vad som finns på marknaden är en annan produkt än den Åklagarmyndigheten efterfrågar och som innehåller antibakteriella medel som inte är godkända inom sjukvården. I förfrågningsunderlaget anges vidare att anbudsgivaren ska bifoga en förteckning över de produkter och kemikalier som kan komma till användning. Detta bör inte utesluta att andra produkter kan komma att användas.

Vad gäller kravet på redovisning av referensuppdrag har Tristar Clean Städservice AB angett Skattemyndigheten och Binar som referenser. Med detta har bolaget visat att kraven i förfrågningsunderlaget kan uppfyllas. Det står inte angivet att en referens ska avse en viss volym. Kravet är

istället att man ska kunna visa att man kan hantera de objekt som upphandlingen avser.

Åklagarmyndigheten bestrider bifall till Tristar Clean Städservice AB:s ansökan och yrkar för egen del att förvaltningsrätten ska besluta att bolagets ansökan endast omfattar delområdena 4-5 alternativt 4-7. Till stöd för sin talan anför myndigheten bl.a. följande.

Tristar Clean Städservice AB:s ansökan om överprövning gäller hur bolagets anbud bedömts under utvärderingen, dvs. den typ av talan som eventuellt skulle kunna leda till en rättelse i de aktuella delområdena. Övriga delar av upphandlingen torde inte omfattas av den förlängda avtalsspärren och detta är något som bör klargöras av förvaltningsrätten.

Det finns flera handkrämer och handdesinfektioner som är miljömärkta. Tristar Clean Städservice AB har i sitt anbud angett två produkter med "ingen märkning", vilket Åklagarmyndigheten uppfattar som att de inte uppfyller kraven på sådan märkning som angetts i förfrågningsunderlaget. Det framgår vidare inte av anbudet när de referensuppdrag som Tristar Clean Städservice AB åberopar har påbörjats respektive avslutats. Bolagets anbud har p.g.a. dessa båda brister inte utvärderats vidare. Det har inte påvisats att detta strider mot LOU.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tristar Clean Städservice AB:s ansökan om överprövning är i och med vad bolaget har anfört om Åklagarmyndighetens miljökrav och möjligheten att uppfylla dessa vad gäller handdesinfektion inte begränsad till en viss del av upphandlingen. Åklagarmyndighetens yrkande om att förvaltningsrätten ska fastställa att bolagets ansökan endast omfattar delområdena 4-5 alternativt 4-7 kan redan på den grunden inte vinna bifall.

Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten enligt 16 kap. 6 § samma lag besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Det är enligt praxis den part som gör gällande att en upphandling är felaktig som på ett klart sätt ska ange vilka omständigheter han grundar sin talan på (se Högsta förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 2009 ref. 69).

Enligt Åklagarmyndighetens förfrågningsunderlag ska de produkter och kemikalier som anbudsgivare avser att använda sig av uppfylla kraven på miljömärkning enligt Svanen, Bra miljöval eller liknande. En av de produkter som efterfrågas av Åklagarmyndigheten är återfettande handdesinfektion (85 %) och den upphandlande myndigheten har gjort gällande att det finns miljömärkta sådana att tillgå på marknaden. Tristar Clean Städservice AB kan mot den bakgrunden och med hänsyn till vad bolaget har anfört i sin ansökan om överprövning inte i tillräcklig mån anses ha visat att detta krav inte går att uppfylla. Det är därmed inte visat att kravet strider mot LOU och något ingripande från förvaltningsrättens sida är därför inte aktuellt i denna del. Det är i målet ostridigt att Tristar Clean Städservice AB åberopat produkter som inte uppfyller ovan nämnda miljökrav. Förvaltningsrätten finner därför att det inte är visat att Åklagarmyndigheten brutit mot LOU när myndigheten uteslöt bolagets anbud från vidare utvärdering.

Enligt förfrågningsunderlaget ska anbud i fråga om redovisning av referensuppdrag bl.a. innehålla en redovisning av två stycken referensuppdrag som inte får ha avslutats tidigare än tre år från sista anbudsdatum och som ska ha pågått i minst sex månader. Tristar Clean Städservice AB har i sitt anbud ostridigt underlåtit att ange under vilken

tidsperiod de av bolaget åberopade referensuppdragen har genomförts. Detta i strid med nyss angivna skall-krav. Vid detta förhållande och med hänsyn till den begränsade prövningsram som förvaltningsrätten har enligt ovan, kan Tristar Clean Städservice AB inte heller i denna del anses ha visat att Åklagarmyndigheten brutit mot LOU när myndigheten uteslöt bolagets anbud från vidare utvärdering.

Tristar Clean Städservice AB:s ansökan om överprövning ska således avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3109/1A LOU).

Peter Andrén

Rådman

Håkan Jöngren har föredragit målet.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att prövningstillstånd meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen
Enhet 12

DOM
2014-09-15
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
19106-14

SÖKANDE

Tristar Clean Städservice AB, 556560-0532
Box 12
462 21 Vänersborg

MOTPART

Åklagarmyndigheten
Ekonomiavdelningen/Upphandlingsfunktionen
Box 5553
114 85 Stockholm

SAKEN

Offentlig upphandling

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår Åklagarmyndighetens yrkande om att förvaltningsrätten ska besluta att Tristar Clean Städservice AB:s ansökan endast omfattar delområdena 4-5 alternativt 4-7.

Förvaltningsrätten avslår Tristar Clean Städservice AB:s ansökan om överprövning.

Dok.Id 521329

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
115 76 Stockholm	Tegeluddsvägen 1	08-561 680 00 E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se	08-561 680 01	måndag – fredag 08:00-16:30

YRKANDEN M.M.

Åklagarmyndigheten genomför en upphandling avseende ramavtal för lokalvårdstjänster till ett antal olika åklagarkammare runt om i Sverige (ÅM-A 2013/1703). Upphandlingen är indelad i olika anbudsområden. Myndigheten använder sig av ett öppet förfarande enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling, LOU.

Tristar Clean Städservice AB ansöker om överprövning av upphandlingen. Till stöd för sin talan anför bolaget bl.a. följande.

Enligt Åklagarmyndigheten brister bolagets anbud vad gäller två olika skalkrav, det ena gällande miljökrav på produkter och det andra gällande redovisning av referensuppdrag. Såvitt gäller det första kravet är Tristar Clean Städservice AB miljödiplomerade och använder bara miljögodkända produkter. Åklagarmyndighetens krav kan dessutom inte uppfyllas eftersom det enligt uppgift från bolagets leverantör inte finns någon handdesinfektion som är miljömärkt. Det saknas även kriterier för att ansöka om EU-blomman. Vad som finns på marknaden är en annan produkt än den Åklagarmyndigheten efterfrågar och som innehåller antibakteriella medel som inte är godkända inom sjukvården. I förfrågningsunderlaget anges vidare att anbudsgivaren ska bifoga en förteckning över de produkter och kemikalier som kan komma till användning. Detta bör inte utesluta att andra produkter kan komma att användas.

Vad gäller kravet på redovisning av referensuppdrag har Tristar Clean Städservice AB angett Skattemyndigheten och Binar som referenser. Med detta har bolaget visat att kraven i förfrågningsunderlaget kan uppfyllas. Det står inte angivet att en referens ska avse en viss volym. Kravet är

istället att man ska kunna visa att man kan hantera de objekt som upphandlingen avser.

Åklagarmyndigheten bestrider bifall till Tristar Clean Städservice AB:s ansökan och yrkar för egen del att förvaltningsrätten ska besluta att bolagets ansökan endast omfattar delområdena 4-5 alternativt 4-7. Till stöd för sin talan anför myndigheten bl.a. följande.

Tristar Clean Städservice AB:s ansökan om överprövning gäller hur bolagets anbud bedömts under utvärderingen, dvs. den typ av talan som eventuellt skulle kunna leda till en rättelse i de aktuella delområdena. Övriga delar av upphandlingen torde inte omfattas av den förlängda avtalsspärren och detta är något som bör klargöras av förvaltningsrätten.

Det finns flera handkrämer och handdesinfektioner som är miljömärkta. Tristar Clean Städservice AB har i sitt anbud angett två produkter med "ingen märkning", vilket Åklagarmyndigheten uppfattar som att de inte uppfyller kraven på sådan märkning som angetts i förfrågningsunderlaget. Det framgår vidare inte av anbudet när de referensuppdrag som Tristar Clean Städservice AB åberopar har påbörjats respektive avslutats. Bolagets anbud har p.g.a. dessa båda brister inte utvärderats vidare. Det har inte påvisats att detta strider mot LOU.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tristar Clean Städservice AB:s ansökan om överprövning är i och med vad bolaget har anfört om Åklagarmyndighetens miljökrav och möjligheten att uppfylla dessa vad gäller handdesinfektion inte begränsad till en viss del av upphandlingen. Åklagarmyndighetens yrkande om att förvaltningsrätten ska fastställa att bolagets ansökan endast omfattar delområdena 4-5 alternativt 4-7 kan redan på den grunden inte vinna bifall.

Om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i denna lag och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten enligt 16 kap. 6 § samma lag besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts. Det är enligt praxis den part som gör gällande att en upphandling är felaktig som på ett klart sätt ska ange vilka omständigheter han grundar sin talan på (se Högsta förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 2009 ref. 69).

Enligt Åklagarmyndighetens förfrågningsunderlag ska de produkter och kemikalier som anbudsgivare avser att använda sig av uppfylla kraven på miljömärkning enligt Svanen, Bra miljöval eller liknande. En av de produkter som efterfrågas av Åklagarmyndigheten är återfettande handdesinfektion (85 %) och den upphandlande myndigheten har gjort gällande att det finns miljömärkta sådana att tillgå på marknaden. Tristar Clean Städservice AB kan mot den bakgrunden och med hänsyn till vad bolaget har anfört i sin ansökan om överprövning inte i tillräcklig mån anses ha visat att detta krav inte går att uppfylla. Det är därmed inte visat att kravet strider mot LOU och något ingripande från förvaltningsrättens sida är därför inte aktuellt i denna del. Det är i målet ostridigt att Tristar Clean Städservice AB åberopat produkter som inte uppfyller ovan nämnda miljökrav. Förvaltningsrätten finner därför att det inte är visat att Åklagarmyndigheten brutit mot LOU när myndigheten uteslöt bolagets anbud från vidare utvärdering.

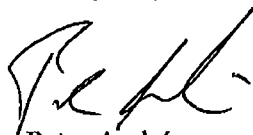
Enligt förfrågningsunderlaget ska anbud i fråga om redovisning av referensuppdrag bl.a. innehålla en redovisning av två stycken referensuppdrag som inte får ha avslutats tidigare än tre år från sista anbudsdatum och som ska ha pågått i minst sex månader. Tristar Clean Städservice AB har i sitt anbud ostridigt underlåtit att ange under vilken

tidsperiod de av bolaget åberopade referensuppdragen har genomförts. Detta i strid med nyss angivna skall-krav. Vid detta förhållande och med hänsyn till den begränsade prövningsram som förvaltningsrätten har enligt ovan, kan Tristar Clean Städservice AB inte heller i denna del anses ha visat att Åklagarmyndigheten brutit mot LOU när myndigheten uteslöt bolagets anbud från vidare utvärdering.

Tristar Clean Städservice AB:s ansökan om överprövning ska således avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3109/1A LOU).

Peter Andrén

Rådman

Håkan Jöngren har föredragit målet.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm. Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten inom tre veckor från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att prövningstillstånd meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nå för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.

FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I STOCKHOLM
Allmänna avdelningen
Enhet 17

DOM
2014-09-15
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
6384-14

SÖKANDE
Skyhill AB, 556560-6190
Vårvägen 3
146 52 Tullinge

MOTPART
Statens Fastighetsverk
Box 2263
103 16 Stockholm

SAKEN
Överprövning enligt lagen om offentlig upphandling

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår ansökan.

Dok.Id 511736

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
I15 76 Stockholm	Tegefluddsvägen 1	08-561 680 00 E-post: forvaltningsrattenistockholm@dom.se	08-561 680 01	måndag – fredag 08:00-16:30

BAKGRUND

Statens Fastighetsverk (SFV) genomför en upphandling av ramavtal avseende konsulttjänster inom området ledning av byggprojekt. Upphandlingen genomförs som ett öppet förfarande enligt lag (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU) och omfattar 29 verksamhetsområden. I förfrågningsunderlaget anges att anbudsgivare kan välja att lämna anbud för ett eller flera verksamhetsområden och att SFV avser att ingå ramavtal med högst tio leverantörer per område. Enligt tilldelningsbeslut, som avsänts den 13 mars 2014, har SFV antagit anbud från andra anbudsgivare än Skyhill AB (Skyhill).

YRKANDEN M.M.

Skyhill ansöker om överprövning enligt LOU och yrkar att upphandlingen ska rättas på så sätt att bolagets anbud ska tas med i utvärderingen. Till stöd för sin talan anför Skyhill bl.a. följande. I den upphandlingsrapport som SFV tillsänt anbudsgivarna i upphandlingen framgår endast att bolagets referensuppdrag inte nått upp till den kvalitetsnivå som SFV förutsatt. Skyhill har därför efterfrågat och erhållit förtydliganden via e-post där grunderna för att bolagets anbud lagts åt sidan utvecklats. Enligt förtydligandena är anledningen till att anbudet inte utvärderats att det saknas uppgifter om tid för slutförande av ett referensuppdrag och att två referensuppdrag fortfarande varit pågående. Enligt SFV är uppdragen heller inte relevanta för kommande uppdrag för myndigheten.

I förfrågningsunderlaget saknas det emellertid krav på en specificerad tidsangivelse och det anges inte att uppdragen måste vara avslutade. Under anbudstiden har SFV dessutom besvarat en inkommen fråga med att det var möjligt att redovisa pågående uppdrag. Att i fråga om en leverantörs tekniska kapacitet ställa upp alltför långtgående krav på att

referensuppdrag ska vara relevanta är mot bakgrund av bestämmelsen i 11 kap. 11 § LOU inte möjligt. Denna slutsats stöds av kammarrätten i Stockholms dom den 2 februari 2011 i mål 6528-10. Uppräkningen i paragrafen är uttömmande och i fråga om byggentreprenader framgår vilka krav som får ställas av 11 kap. 11 § andra stycket 1. Inte heller 11 kap. 13 § LOU ger upphandlande myndighet en sådan möjlighet. Bestämmelsen medger att vikt får läggas vid bl.a. yrkeskunnande. I förevarande fall har dock de frågor som enligt förfrågningsunderlaget ska ställas till referenspersonerna inte riktat in sig på uppdragens specifika natur och det är inte tydligt hur kraven ska uppfyllas. Det finns därför ett alltför stort utrymme för subjektiva bedömningar.

SFV har även angett att referenspersonen för ett av bolagets referensuppdrag uppgett att han inte kunnat besvara frågor rörande uppdraget. Samma person har emellertid uppgett till Skyhills underleverantör att han aldrig kontaktats av SFV. Referenstagningen kan därför inte ha gått till på det sätt som beskrivs i förfrågningsunderlaget.

Skyhill har lämnat ett konkurrenskraftigt anbud. Prisnivåerna i anbudet är sådana att Skyhill hade antagits som leverantör om anbudet utvärderats. Bolaget riskerar därför i vart fall att lida skada.

SFV bestrider bifall till ansökan och anför bl.a. följande. De förtydliganden som skickats till Skyhill har inte granskats av SFV. Frågorna och svaren har dessutom presenterats på ett lösryckt sätt av bolaget och eftersom uppgifterna är tillkomna efter att utvärdering och tilldelning skett saknar de betydelse för förvaltningsrättens prövning.

Av punkt 5 i förfrågningsunderlagets anbudsformulär framgår tydligt att inget av referensuppdragen får vara äldre än tre år från uppdragens genomförande samt att uppdragen ska vara avslutade. Anbudsgivare ska lämna en

beskrivning av referensuppdragen som visar att det arbete som utförts är relevant för kommande uppdrag för SFV. Genom hänvisning till punkten 2 i förfrågningsunderlagets huvuddokument är det klart att det ställs särskilda krav på konsultens kompetens och erfarenhet. Detta framgår även av punkt 4 och för att säkerställa att anbudsgivarnas förmåga och kvalifikationer överensstämmer med SFV:s krav ska även referenstagning ske. Hur detta ska gå till har tydligt beskrivits i förfrågningsunderlaget.

Inget av Skyhills referensuppdrag har någon tydlig koppling till det SFV efterfrågar och det framgår heller inte när uppdragen ska ha slutförts. Därmed går det inte att utreda om de aktuella kraven är uppfyllda och det har heller inte varit möjligt att kontakta en av referenspersonerna. Varför den personen nu hävdar något annat kan SFV inte svara på.

Skyhill har en alltför vittgående tolkning av lagtexten och 11 kap. 11 § LOU. De aktuella bestämmelserna klarlägger endast på vilket eller vilka sätt som en leverantör ska styrka sin tekniska kapacitet och innebär inte en begränsning av SFV:s möjligheter att ställa krav på referensuppdragens relevans som bolaget hävdar.

Skaderekvisitet är inte uppfyllt. Den av Skyhill erbjudna konsulten JH saknar nämligen erfarenhet av tillräcklig längd och bolagets anbud hade därför ändå inte gått vidare till anbudsutvärdering.

Skyhill har vidare anfört bl.a. följande. Förfrågningsunderlaget som helhet ger intryck av att de uppdrag som kommer att tilldelas ramavtalsleverantörerna är av skiftande natur. Mot bakgrund av den bredd av olika uppdrag som efterfrågats och specificerats av SFV har bolagets referensuppdrag mycket väl varit relevanta. Inte heller de frågor som enligt förfrågningsunderlaget skulle ställas till referenspersonerna för uppdragen ger vid handen att det skulle röra sig om uppdrag av en särskilt kvalificerad

art. Det är heller inte självklart att de krav som finns i punkt 4 kan läsas samman med kraven i punkt 5 på det sätt som SFV gjort gällande. Om beskrivningarna i punkt 4 ska tas till ledning för hur referensuppdragens omfattning ska bedömas, så är det Skyhills uppfattning att de redovisade referensuppdragen överensstämmer även med dessa krav.

Konsulten JH innehar en godtagbar examen i form av byggnadsingenjörs-examen och han har varit verksam i branschen sedan 2003. Kravet i förfrågningsunderlaget är inte utformat så att det gäller yrkesverksamhet som just ingenjör under tio års tid.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Enligt 1 kap. 9 § LOU ska upphandlande myndigheter behandla leverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt genomföra upphandlingar på ett öppet sätt. Vid upphandlingar ska principerna om ömsesidigt erkännande och proportionalitet iakttas.

Av 16 kap. 6 § första stycket LOU framgår att om den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i LOU och detta har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada, ska rätten besluta att upphandlingen ska göras om eller att den får avslutas först sedan rättelse har gjorts.

Det står en upphandlande myndighet fritt att själv bestämma hur förfrågningsunderlaget i en upphandling ska utformas och myndigheten väljer själv vad som ska tillmätas betydelse, så länge det sker inom ramen för bl.a. de grundläggande principer som kommer till uttryck i 1 kap. 9 § LOU.

Principen om öppenhet (transparens) innebär att upphandlingar ska präglas av öppenhet och förutsebarhet. För att anbudsgivarna ska ges samma förutsättningar för anbudsgivning måste förfrågningsunderlaget vara klart och tydligt och innehålla samtliga krav på det som

upphandlas. Samtliga villkor och bestämmelser för upphandlingsförfarandet ska vara formulerade på ett klart, precist och entydigt sätt.

Utredningen i målet

I förfrågningsunderlagets huvuddokument anges bl.a. följande.

1.9 Frågor under anbudstiden

Om intressent har någon fråga som rör upphandlingen, skall denna fråga till SFV ställas genom upphandlingssystemet e-Avrop.

/--/

De anbudsgivare som registrerat sig i e-Avrop och hämtat förfrågningsunderlag från denna plats, kommer via e-post att erhålla svar på inkomna frågor och andra förtydliganden av förfrågningsunderlaget. Anbudsgivaren ansvarar för att denne tar del av all information som publiceras på detta sätt under anbudstiden.

Publicerade svar gäller i tillämpliga delar som en del av förfrågningsunderlaget och gäller därmed som underlag för anbudsgivning. Svar eller andra upplysningar lämnade på annat sätt är inte giltiga och utgör därmed inte en del av förfrågningsunderlaget.

/--/

2 Uppdragsbeskrivning

En viktig del i SFV:s uppdrag är att tillhandahålla ändamålsenliga lokaler till våra hyresgäster. Som stöd till fastighetsområdenas arbete med lokalutveckling, tillsammans med våra hyresgäster, vill SFV genom ramavtal knyta till sig konsultföretag som kan erbjuda flera olika kompetensområden inom byggande och projektering.

SFV:s fastighetsområden ställer krav på särskild kompetens inom områdena ombyggnad och teknislösningar i byggnader med högt kulturhistoriskt värde, där erfarenhet och förmåga hos konsulten erfordras för att kunna ta hänsyn till byggnadens speciella egenskaper. Transparens, tydlighet och god kommunikation är tätt förbundna med det offentliga uppdraget.

SFV:s byggprojekt spänner över en rad uppgifter, från uppdrag av underhållskaraktär till krävande restaureringar (många specialister och konservatorsinsatser) och rena nybyggnadsprojekt. Vissa projektlednings-, projekteringslednings- och byggleddningsuppdrag med mycket komplex karaktär och hög svårighetsgrad kan dels vara utformade som självständiga uppdrag direkt åt fastighetsområden, dels i olika grad komplettera den interna projektledarorganisationen.

I bilaga 2. Anbudsformulär anges bl.a. följande.

4.2.3 Bygglidare grundläggande utbildning

Högskole-, gymnasieingenjör eller motsvarande med verifierad erfarenhet och kunskap inom efterfrågat område. Civilingenjör med åtta års erfarenhet och högskole- och gymnasieingenjör tio års erfarenhet i branschen.

/--/

Anbudsgivaren skall i anbud bifoga en förteckning över personer inom kompetensområdet, vidare skall erfarenhet och kunskap verifieras genom CV/meritförteckning eller likvärdigt för respektive person.

/--/

5: Referenser

För att kvalificera sig till utvärdering, skall anbudsgivare redovisa tre (3) referensuppdrag, där inget av uppdragen får vara äldre än tre år från uppdragens slutförande. Om fler än tre uppdrag redovisas, kommer SFV endast att pröva de tre först redovisade.

Uppdragen skall till sin art motsvara i denna upphandling beskrivet uppdrag.

/--/

Information om referens skall innefatta kontaktuppgifter som:

- Företagets namn.
- Kontaktperson (med namn, telefon och mailadress).
  - Förvarna kontaktperson att referenstagning kommer att ske och förutsätta att personen är tillgänglig.
- Beskrivning av genomfört uppdrag som visar att arbetet är relevant för kommande uppdrag för SFV. Uppdragsbeskrivning skall ske med utgångspunkt från den uppdragsbeskrivning som finns under punkt 2 i huvuddokumentet.

/--/

Vid referenstagning kommer frågor att ställas inom fyra områden.

Kompetens

Fråga 1	Hur värderar Du att konsultföretagets fackkompetens är/varit?
Fråga 2	Hur bedömer Du att konsultföretaget generellt uppfyllt sina åtaganden enligt avtalet/-en?
Fråga 3	Hur bedömer Du att konsultföretagets ledning och organisation fungerar/-at?
Fråga 4	Hur bedömer Du att konsultföretagets administrativa rutiner (planering,

uppföljning, fakturering, etc.) fungerar/-at?

Pålitlighet

Fråga 5 Hur bedömer Du företagets förmåga att hålla överenskommelser?

Fråga 6 Hur bedömer Du företagets förmåga att uppnå uppsatta mål?

Samarbete och agerande vid fel och brister

Fråga 7 Hur bedömer Du att samarbetet med företaget fungerar/-at?

Fråga 8 Hur bedömer Du att företaget agerar/-at för att undvika att fel och brister uppkommer?

Fråga 9 Hur bedömer Du att företaget lyckats rätta till fel eller brister som uppkommit?

Kommunikation

Fråga 10 Hur bedömer Du att företagets kommunikation och sociala förmåga avseende samverkansparter och hyresgäster har varit i projektet?

Svaren värderas i skala om 0-3 poäng, där följande värdering sker:

0 poäng	Ej tillfredsställande svar
1 poäng	Svar godkänt
2 poäng	Svar bra
3 poäng	Svar utmärkt

Totalt kan dessa 10 frågor ge 30 poäng. För att klara delen referenser under kvalificeringsfasen, skall den enskilde anbudsgivaren ha uppnått minst 18 poäng per referensuppdrag.

Om angiven kontaktperson inte är anträffbar, kan referenstagning komma att ske från annan person hos uppdragsgivaren.

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrätten har först att ta ställning till frågan om de förtydliganden som tillsänts Skyhill ska ligga till grund för prövningen i målet. Om den frågan besvaras jakande ska därefter de övriga grunder som Skyhill anfört för att domstolen ska ingripa i upphandlingen behandlas.

Ska förtydligandena ligga till grund för prövningen?

SFV har i målet invänt att de förtydliganden som skickats till Skyhill via e-post inte ska ligga till grund för förvaltningsrättens prövning. Av 9 kap. 10 § LOU följer att en upphandlande myndighet på en anbudsgivares begäran ska lämna upplysningar om skälen för att ett anbud förkastats. Enligt förvaltningsrätten kan ingen annan slutsats dras från e-postmeddelandena än att dessa verkligen rör skälen till varför bolagets anbud inte kommit att utvärderas. Denna slutsats bekräftas förövrigt av SFV:s egen argumentation i målet. Som Skyhill anfört har frågorna riktats till den kontaktpunkt på e-Avrop som angetts i förfrågningsunderlaget eftersom bolaget inte förstod grunderna till varför dess anbud inte utvärderats. Skyhill har av denna anledning haft skäl att förlita sig på att de svar bolaget erhöll verkligen kom från SFV. Att myndigheten inte haft möjlighet att förhandsgranska svaren är inte en omständighet som varit synlig utåt och som därför inte kan belasta bolaget. Det har heller inte framkommit att Skyhill upplysts om att frågorna skulle ställas direkt till SFV eller att svar på bolagets frågor skulle lämnas av någon annan. Det som framgår av e-postmeddelandena från den 17 och den 19 mars 2014 ska mot denna bakgrund läggas till grund för förvaltningsrättens prövning.

Tidpunkt för slutförande av referensuppdrag

Det är i målet ostridigt att det i Skyhills anbud inte angetts när de redovisade referensuppdragen färdigställdes samt att två av uppdragen har varit pågående. Något tydligt formulerat krav om att anbud måste innehålla uppgift om när referensuppdragen utfördes saknas enligt förvaltningsrätten i anbudsformuläret. Vad gäller tidpunkten för när uppdragen ska ha utförts anges endast att de uppdrag som redovisas inte får vara äldre än tre år räknat från slutförande. Då det i målet inte ens påståtts att det redan avslutade uppdrag som Skyhill redovisat i sitt anbud skulle ha slutförts

tidigare än så, har SFV inte gjort rätt som lagt bolagets anbud åt sidan på denna grund.

Har det varit möjligt att ange pågående referensuppdrag?

Förvaltningsrätten konstaterar inledningsvis att det aktuella kravet i förfrågningsunderlaget visserligen inte uttryckligen möjliggör för anbudsgivare att ange annat än avslutade referensuppdrag. SFV har emellertid som svar på en inkommen fråga angett att pågående uppdrag kan godtas förutsatt att dessa "ligger så nära ett färdigställande att referensgivaren kan uppleva sig trygg i att svaret till SFV kan extrapoleras till ett helhetsomdöme." Det har inte framkommit annat än att svaret publicerats på det sätt som föreskrivs i förfrågningsunderlaget och Skyhill har därför kunnat förlita sig på dessa uppgifter vid anbudsgivning. Inte heller av denna anledning har alltså SFV gjort rätt som inte utvärderat Skyhills anbud.

Krav på att referensuppdragen ska vara relevanta för utförandet av uppdraget

SFV har i förfrågningsunderlaget ställt krav på att de referensuppdrag som redovisas i anbuden till sin art ska motsvara det uppdrag som beskrivs i upphandlingen. Till uppfyllande av kravet anges att anbudsgivare ska lämna en beskrivning av uppdragen som visar att det genomförda arbetet är relevant för kommande uppdrag. Beskrivningen ska utgå från den uppdragsbeskrivning som finns under punkt 2 i förfrågningsunderlagets huvuddokument. Skyhill har i målet gjort gällande att det inte är tydligt vilken omfattning referensuppdragen ska ha för att kravet ska anses uppfyllt. Enligt bolaget är det mot bakgrund av 11 kap. 11 och 13 §§ LOU heller inte möjligt att ställa krav på att uppdragen ska vara relevanta för kommande arbete för SFV. SFV å sin sida menar att anbudsgivare får

tillräcklig ledning för förståelse av det aktuella kravet genom hänvisningen till huvuddokumentet. Bolaget har även hänvisat till kraven under närmast föregående rubrik i anbudsformuläret, 4. Teknisk och yrkesmässiga kapacitet, och till de frågor som ska ställas till kontaktpersonerna för respektive referensuppdrag.

Förvaltningsrätten konstaterar att det visserligen är så att förståelsen för upphandlingsföremålet förutsätter att anbudsgivare läser förfrågningsunderlaget i ett sammanhang. Enskilda krav kan därför hämta sin närmare innebörd från vad som i övrigt anges under t.ex. en gemensam rubrik eller ett avsnitt. En normalt aktsam anbudsgivare kommer även att ta detta i beaktande vid utformningen av sitt anbud. Detta resonemang är dock begränsat av att all offentlig upphandling måste genomföras på ett öppet och förutsebart sätt. En upphandlande myndighet som vill försäkra sig om att samtliga anbudsgivare förstår kravställningen korrekt bör därför vara noggrann med att tydligt hänvisa till de uppgifter som den önskar ska ligga till grund för anbudsgivningen.

Enligt förvaltningsrätten är både hänvisningen till punkt 2 i huvuddokumentet och den beskrivning som där görs av kommande uppdrag för SFV tydliga. Under den aktuella rubriken anges bl.a. att uppdrag inom myndighetens fastighetsbestånd innebär arbete i en kulturhistoriskt värdefull miljö och att detta ställer särskilda krav på leverantörens kompetens och erfarenhet. En normalt aktsam anbudsgivare kan inte gärna undgå att lägga denna information till grund för såväl sitt val av referensuppdrag som hur dessa ska beskrivas, så att det framgår att ställda krav uppfylls. Det bär dock för långt att en anbudsgivare även ska beakta de uppgifter som redovisas under rubriken 4. Teknisk och yrkesmässig kapacitet. Detta avsnitt avser framförallt kompetensen hos de konsulter som ska användas vid genomförande av uppdrag och således varken erfarenhetskrav eller krav på anbudsgivande företag. Utan hänvisning till

denna rubrik kan det mot denna bakgrund inte anses framgå med tillräcklig tydlighet för en anbudsgivare att denne även ska ta hänsyn till dessa uppgifter för att förstå hur kraven i punkt 5 ska uppfyllas. Inte heller ger de frågor som ska ställas vid referenstagning någon närmare ledning för förståelse av vilken omfattning referensuppdragen ska ha.

Bestämmelserna i 11 kap. 11 § LOU utgör visserligen en begränsning av vilka bevis som får begäras in till styrkande av att de krav som ställs på teknisk och yrkesmässig kapacitet är uppfyllda. Detta innebär dock inte att en upphandlande myndighet som till uppfyllande av krav på anbudsgivarnas erfarenhet efterfrågar uppgifter om referensuppdrag samtidigt är förhindrad att föreskriva att dessa ska omfatta utförande av tjänster liknande dem som efterfrågas och som alltså är relevanta för den aktuella upphandlingen. Något annat skulle få till följd att myndigheter skulle vara tvungna att acceptera referensuppdrag rörande snart sagt vilka tjänster som helst, oavsett om dessa ens är avlagset lika det som upphandlas. Detta kan inte vara syftet med den nu aktuella bestämmelsen. Kravet på att referensuppdragen till sin art ska motsvara det uppdrag som beskrivs i upphandlingen måste anses vara ett lämpligt och effektivt sätt att säkerställa anbudsgivares förmåga att fullgöra avtal. Enligt förvaltningsrätten kan kravet heller inte anses konkurrensbegränsande eller annars hindra leverantörer från att lämna anbud i upphandlingen på ett sätt som skulle kunna anses vara i strid med LOU eller någon av de grundläggande principerna. Vad som framkommer av kammarrätten i Stockholms dom den 2 februari 2011 i mål 6528-10 ger inte anledning till någon annan bedömning.

De referensuppdrag som Skyhill redovisat i sitt anbud avser byggledning vid uppförande av farthinder, s.k. pollare, kring bl.a. Rosenbad i Stockholm, projektering och byggledning vid byggandet av en cirkulationsplats samt projektledning för nybyggnation av raststuga,

föreläsningssal och utställningshall. Enligt förvaltningsrätten framgår det inte av anbudet att dessa uppdrag till sin art motsvarar det uppdrag som enligt förfrågningsunderlaget ska utföras åt SFV. Myndigheten har därför ägt rätt att lägga bolagets anbud åt sidan. Mot denna bakgrund kan SFV heller inte anses ha varit skyldig att ställa de frågor som finns angivna i förfrågningsunderlaget till kontaktpersonerna för uppdragen. Det saknas därvid skäl att pröva vad Skyhill anfört om att en av de angivna referenserna inte kontaktats.

Har konsulten JH erfarenhet av tillräcklig längd?

Enligt SFV saknar den av Skyhill erbjudne konsulten JH erfarenhet av tillräcklig längd. Det är i målet ostridigt att JH har högskoleexamen som byggnadsingenjör och därför enligt krav i förfrågningsunderlaget ska ha tio års erfarenhet i branschen. Förvaltningsrätten konstaterar att det inte framgår av Skyhills anbud för vilken konsultroll som JH erbjudits. Detta synes emellertid vara utan betydelse eftersom erfarenhetskravet i nu aktuellt avseende formulerats på i allt väsentligt samma vis för samtliga tre konsultroller. Enligt SFV innebär det aktuella kravet att den som erbjuds som konsult ska ha tio års sammanlagd branscherfarenhet. Vid en sammanräkning av de projekt och anställningar som finns redovisade i JH:s cv har myndigheten därför funnit att JH sedan 2003 endast har totalt sex års erfarenhet. Skyhill däremot anser att kravet är uppfyllt i och med att JH varit verksam inom branschen sedan 2003. Bolaget synes därmed ha tolkat kravet som att det är tillräckligt att JH utfört projekt och innehaft olika anställningar inom branschen i tio års tid, oavsett hur lång den sammanlagda tid han faktiskt arbetet inom sådana projekt och anställningar är.

Det är enligt förvaltningsrätten inte entydigt hur det aktuella kravet ska förstås. Mot bakgrund av att upphandlingar ska präglas av öppenhet och

förutsebarhet måste det emellertid anses innebära en skärpning utöver ordalydelsen att förstå kravet som att det för konsulter med högskoleexamen krävs branscherefarenhet som uppgår till en sammanräknad längd av tio år. En anbudsgivare har heller inte anledning att förstå kravet på detta sätt utifrån skrivningen om att konsulten ska ha erfarenhet ”i branschen”. Förvaltningsrätten anser att kravet kan tolkas på det sätt som Skyhill gjort. Det innebär således att den konsult som erbjuds endast behöver ha varit verksam inom branschen under den nämnda tiden, utan att det samtidigt krävs att den sammanlagda tid som han eller hon arbetat ska ha varit av viss längd.

Av JH:s cv framgår att han utfört uppdrag och innehaft olika anställningar som bl.a. byggnadsarbetare, arbetsledare och bygglidare inom ny- och ombyggnation sedan 2003. Mot denna bakgrund och mot bakgrund av att det i målet inte anförts att hans erfarenhet i sig inte skulle vara relevant för rollen som bygglidare, får det anses framgå av Skyhills anbud att JH har den erfarenhet som krävs. SFV har således inte kunnat lägga bolagets anbud åt sidan av denna anledning.

Slutsats

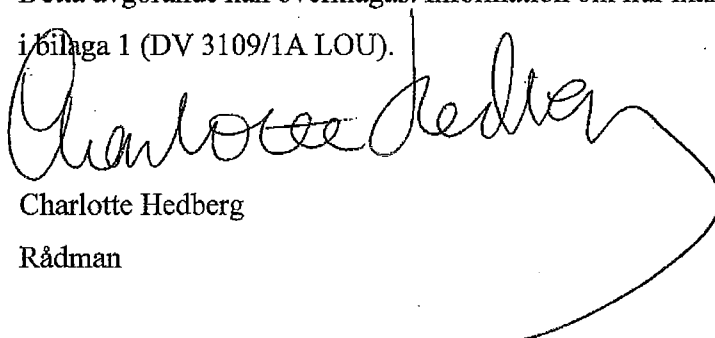
För att en ansökan om överprövning av en upphandling ska bifallas krävs att två kriterier är uppfyllda, dels att den upphandlande myndigheten har brutit mot de grundläggande principerna i 1 kap. 9 § LOU eller någon annan bestämmelse i LOU och dels att det har medfört att leverantören har lidit eller kan komma att lida skada. Det är följaktligen inte tillräckligt att en överträdelse av de grundläggande principerna eller av någon annan bestämmelse i LOU har skett om inte den leverantör som ansöker om överprövning har lidit eller kan komma att lida skada till följd av överträdelsen. I rättspraxis har den anbudsgivare vars anbud rätteligen uteslutits i kvalificeringsfasen inte längre betraktats som en presumtiv leverantör. En sådan anbudsgivare kan därmed normalt inte lida eller

komma att lida skada (jfr. bl.a. kammarrätten i Stockholms domar den 26 november 2010 i mål nr 3480-10 och 12 mars 2014 i mål 7070-7077-13 samt kammarrätten i Jönköpings dom den 11 april 2014 i mål nr 2658-2667-13).

Förvaltningsrätten har ovan funnit att Skyhills anbud inte uppfyllt samtliga kvalificeringskrav i upphandlingen. Vid detta förhållande kan bolaget inte anses riskera att lida skada till följd av de fel som SFV samtidigt begått i upphandlingen. Skyhill har således inte visat att det finns skäl för ingripande med stöd av 16 kap. 6 § LOU. Ansökan ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga 1 (DV 3109/1A LOU).

Charlotte Hedberg

Rådman

Förvaltningsrättsnotarien Joel Lack har föredragit målet.

SVERIGES DOMSTOLAR

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Stockholm.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

Överklagandet ska ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagandet för offentlig part räknas från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagandet infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

I mål om överprövning enligt lagen (2007:1091) om offentlig upphandling eller lagen (2007:1092) om upphandling inom områdena vatten, energi, transporter och posttjänster får avtal slutas innan tiden för överklagande av rättens dom eller beslut har löpt ut. I de flesta fall får avtal slutas när tio dagar har gått från det att rätten avgjort målet eller upphävt ett interimistiskt beslut. I vissa fall får avtal slutas omedelbart. Ett överklagande av rättens avgörande får inte prövas sedan avtal har slutits. Fullständig information finns i 16 kapitlet i de ovan angivna lagarna.

Behöver Ni fler upplysningar om hur man överklagar kan Ni vända Er till förvaltningsrätten.